

چرا باید تاریخ بخوانیم؟

نگاهی به جایگاه تاریخ و ثمرات آگاهی نسبت به آن
در اندیشه امام خامنه‌ای مدظله‌العالی

تاریخ

صحیفه ۲۴

صحیفه تاریخ ۲

چرا باید تاریخ بخوانیم؟

نگاهی به جایگاه تاریخ و ثمرات آگاهی نسبت به آن در اندیشه امام خامنه‌ای مدظله العالی

طرح جلد: سید محمد دانا

صفحه آرا: حسن ناصری

شمارگان: ۵۰۰۰ نسخه

قیمت: ۲۰۰۰ تومان (غیرقابل فروش)

استفاده از مطالب نشریه و تکثیر آن برای هیأت‌ها، در صورت ذکر منبع آزاد می‌باشد.

جامعه ایمانی مشعر

قم صندوق پستی: ۱۵۱۳ - ۳۷۱۹۵

رایانامه: info@۱۵۴۲.org

سامانه پیامک: ۱۵۴۲-۳۰۰۰

پایگاه اطلاع‌رسانی: www.۱۵۴۲.org

بسم رب العرش العظيم

مقدمه

حضرت آیت‌الله خامنه‌ای مدظله‌العالی در دیدار سال ۱۳۹۴ با دانش‌آموزان و دانشجویان به مناسبت روز دانش‌آموز با اشاره به حادثه تاریخی کودتای ۲۸ مرداد ۱۳۳۲، این تجربه را مبنای استدلال خود قرار داده و فرمودند: «این تجربه را هرگز نباید فراموش کرد؛ بله، از سال ۳۲ تا حالا شصت سال می‌گذرد. اولاً در خلال این شصت سال این قبیل حوادث تکرار شده است، ثانیاً حادثه تاریخی وقتی حامل درس است، گذشت زمان تأثیری ندارد و باید از آن درس گرفت». اما توصیه به «مطالعه تاریخ» و «عبرت گرفتن از حوادث تاریخی» یکی از پرکاربردترین توصیه‌های رهبر انقلاب در دیدارهای عمومی می‌باشد. در این شماره از صحیفه، جایگاه «تاریخ» و بهره‌برداری از آن در اندیشه حضرت آیت‌الله خامنه‌ای مدظله‌العالی بررسی شده است تا چراغ راهی برای هدایت ما در عبور از فتنه‌های روزگار باشد.

من نگرانم

«یکی از چیزهایی که بنده نگران آن هستم، این است که این نسل جوانِ بالنده ما که بحمدالله، هم آگاه و با بصیرت است، هم دارای انگیزه است، آماده به کار است، وسط میدان است، انقلابی است، بتدریج این حوادث مهم را، این عبرت‌های بزرگ دوران معاصر را از یاد ببرد.»^۱

این سخنان رهبر معظم انقلاب اسلامی در یکی از دیدارهای مردمی، عمق نگرانی ایشان نسبت به «ضعف آگاهی‌های تاریخی» مردم و به‌خصوص نسل جوان را نشان می‌دهد. اما این اولین باری نیست که رهبر انقلاب دغدغه خود نسبت به این موضوع را اعلام کرده‌اند. ایشان در مناسبت‌های گوناگون و به‌ویژه در سالیان اخیر، نسبت به «فراموشی حوادث و عبرت‌های بزرگ تاریخی» از سوی نسل جوان ابراز نگرانی کرده‌اند. به‌عنوان نمونه عدم اطلاع جوانان ایران اسلامی نسبت به تاریخ انقلاب‌های گوناگون و فقدان نگاه مقایسه‌ای میان انقلاب اسلامی ایران و این انقلاب‌ها از جمله مواردی بوده که رهبری آن را مایه‌ی «غصه» خود دانسته‌اند:

۱. بیانات در دیدار اقشار مختلف مردم، ۱۳۹۶/۶/۱۸.

«متأسفانه، اغلب جوانان ما، اصلاً از انقلاب‌های دیگر خبر ندارند. من گاهی از این بابت، واقعاً غصه می‌خورم. اصلاً نمی‌دانند انقلاب سوسیالیستی شوروی سابق که بزرگترین انقلاب زمان معاصر تا قبل از انقلاب اسلامی بود و این همه هیاهو در دنیا داشت، در مقایسه با انقلاب ما، از چه ظواهر ناخوشایندی برخوردار بود. انسان وقتی با دید مقایسه به این انقلاب در قبال آن انقلاب نگاه می‌کند، می‌بیند واقعاً فرقشان از زمین تا آسمان است.^۱»

اما چرا رهبر انقلاب این‌گونه نسبت به «ضعف آگاهی و بصیرت تاریخی» ابراز نگرانی می‌کنند؟ برای پاسخ به این سؤال باید نگاه حضرت آیت‌الله خامنه‌ای^{مدظله‌العالی} نسبت به مقوله تاریخ را دانست تا بر اساس آن جایگاه و نقش «بیش تاریخی» به مسائل و قضایای گوناگون از منظر ایشان را دقیق‌تر فهم کرد.

تاریخ؛ درس و گنجینه اطلاعات

در منظومه فکری رهبر انقلاب اسلامی نگاه دقیق و تحلیلی به تاریخ و رخداد‌های آن برای درک درست تحولات بشری و روشن شدن وضعیت موجود از جایگاهی مهم و بنیادین برخوردار است. ایشان در طرح بسیاری از مسائل، ضمن اشاره به مباحث تاریخی به تبیین ابعاد مختلف موضوع پرداخته و در نهایت با ارائه افقی تاریخی به مخاطبین، از این رهگذر به فهم وضعیت موجود و تبیین وظایف اقشار گوناگون ملت می‌پردازند. این «نگاه تحلیلی به تاریخ» و رجوع مداوم به آن یکی از اصلی‌ترین جنبه‌های «مدیریت گفتمانی و ارزشی رهبری» در سطح جامعه را تشکیل می‌دهد.

اما حضرت آیت‌الله خامنه‌ای ^{مدظله‌العالی} چه تعریفی از تاریخ داشته و دلیل اهمیت قائل شدن ایشان برای تاریخ و نقش اصلی دادن به آن در طرح و تحلیل مباحث گوناگون چیست؟

آیت‌الله خامنه‌ای ^{مدظله‌العالی} تاریخ را به‌عنوان «درس و گنجینه اطلاعات ما از گذشته بشریت» تعریف می‌کند: «تاریخ چیز مهمی است. تاریخ را به‌عنوان یک چیز کوچک یا حاشیه‌ای نباید خیال کرد؛ تاریخ واقعاً

مهم است. تاریخ، درس و گنجینه اطلاعات ما از گذشته بشریت است؛ سرگذشت ماست. مگر می‌شود نسبت به تاریخ بی‌اعتنا بود؟ همه علوم و همه معارف و همه تلاش‌های بشری و همه آنچه که امروز در این صحنه عالم وجود دارد، فقط زمان حال است؛ میلیون‌ها برابر این تلاش‌ها در گذشته انجام گرفته است. سرگذشت این‌ها، یعنی تاریخ»^۱

و آن را دربردارنده ابعاد گوناگون زندگی بشر می‌دانند:

«تاریخ، نه سیاست است، نه فرهنگ؛ تاریخ، تاریخ است. تاریخ، یعنی آنچه که از حوادث و وقایع ثبت شده است. البته در این حوادث و وقایع، سیاست هم هست، فرهنگ هم هست، هنر هم هست، عشق هم هست، مصیبت هم هست، درد هم هست، بغض هم هست، کینه هم هست. همه این‌ها وقتی با همدیگر ثبت شد، می‌شود تاریخ.»^۲

با نگاهی دقیق به بیانات رهبر انقلاب اسلامی می‌توان جایگاه والای تاریخ و آگاهی‌های تاریخی در اندیشه و نگاه آیت‌الله خامنه‌ای ^{مدظله‌العالی} را برگرفته از «بینشی قرآنی» دانست:

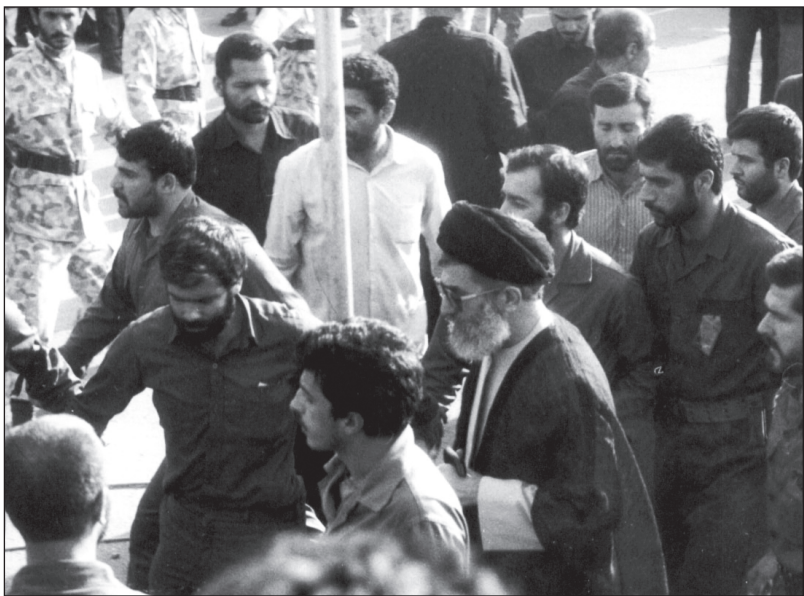
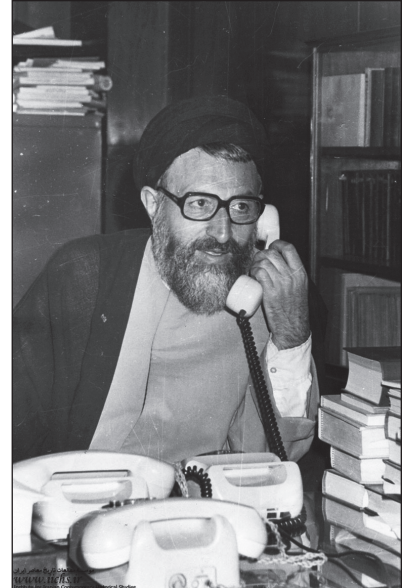
- ۷ «اگر تاریخ یک چیز اصلی نبود، قرآن با این عظمت - که اصلاً برنامه انسان‌سازی و برنامه بشریت است - تاریخ را وارد خودش نمی‌کرد؛ اما شما می‌بینید که در قرآن تاریخ هست؛ البته بخش‌هایی که برای بیان اهداف قرآن کارساز است... بنابراین، تاریخ مهم است.»^۳
- بر این اساس رهبر انقلاب شناخت درست از پدیده‌های گوناگون را به فهم تاریخ آن موکول می‌کنند:
- «ما درباره هر پدیده‌ای که سخن می‌گوییم و قضاوت می‌کنیم، باید به تاریخ آن پدیده نگاه کنیم»^۴

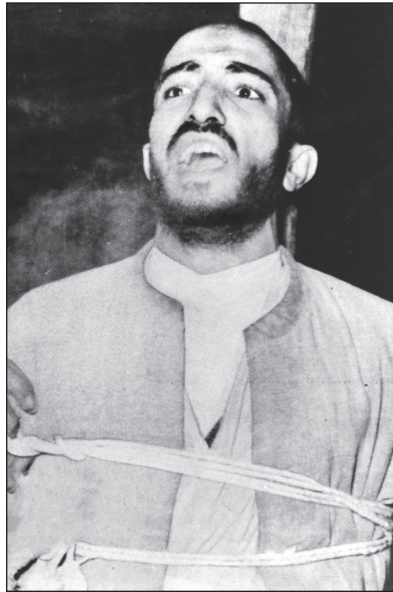
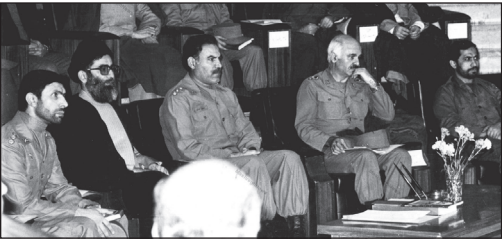
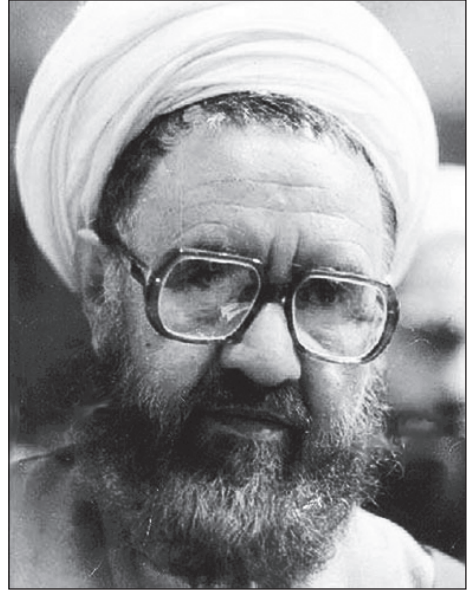
۱. بیانات در دیدار اعضای گروه تاریخ صدای جمهوری اسلامی ایران، ۱۳۷۰/۱۱/۸.

۲. همان.

۳. همان.

۴. بیانات در دیدار مدیران و مسئولان مطبوعات کشور، ۱۳۷۵/۲/۱۳.

مسئله اصلی «عبرت گرفتن» است.....

در این نگاه برآمده از بینش قرآنی به مسئله تاریخ، «عبرت گرفتن» از تاریخ، مسئله اصلی و درسی قرآنی است:

«من، همیشه به جوانان و محصلین و طلاب و دیگران می‌گویم که تاریخ را جدی بگیرید و با دقت نگاه کنید، ببینید چه اتفاقی افتاده است: «تلك أمة قد خلت». عبرت از گذشتگان، درس و آموزش قرآن است.»^۱

«نکته‌ای بلیغ در قرآن است که ما را به فکر می‌اندازد. قرآن به ما می‌گوید: نگاه کنید و از گذشته تاریخ، درس بگیرید. حال ممکن است بعضی بنشینند و فلسفه‌بافی کنند که گذشته، برای امروز نمی‌تواند سرمشق باشد... کاری به کار آنها نداریم. قرآن که صادق مصدق است، ما را به عبرت گرفتن از تاریخ دعوت می‌کند.»^۲

۱. بیانات در دیدار جمعی از پاسداران، ۱۳۷۴/۱۰/۵.

۲. بیانات در دیدار فرماندهان لشکر ۲۷ محمد رسول‌الله ﷺ، ۱۳۷۵/۲/۲۰.

دو مفهوم «عبرت» و «درس» گرفتن از تاریخ نیز به روشنی از سوی حضرت آیت‌الله خامنه‌ای مدظله‌العالی تبیین شده است:

«درس‌ها به ما می‌گویند که چه باید بکنیم؛ ولی عبرت‌ها به ما می‌گویند که چه حادثه‌ای اتفاق افتاده و چه واقعه‌ای ممکن است اتفاق بیفتد»^۱

اما نگاه عبرت‌گیرانه نسبت به رویدادهای تاریخی چه ثمراتی برای ما خواهد داشت؟ رهبر انقلاب برخی از مهم‌ترین نتایج این نوع نگاه به تاریخ را تبیین کرده‌اند:

۱. شناخت جبهه‌بندی‌ها

در اندیشه آیت‌الله خامنه‌ای مدظله‌العالی هر چند روش‌های زندگی بشر در طول تاریخ عوض می‌شود ولی جبهه‌بندی‌های اصلی تغییر نمی‌یابد:

«من واقعاً به شما برادران و خواهران عزیز توصیه می‌کنم که با تاریخ آشنا شوید. تاریخ درس است؛ از تاریخ بسیار درس‌ها می‌شود آموخت و بسیار تجربه‌ها می‌شود به دست آورد. عده‌ای سعی می‌کنند حوادث روزگار ما را یک حوادث استثنایی - که به هیچ وجه از تاریخ قابل استفاده نیست - وانمود کنند. این غلط است. رنگ‌های زندگی عوض می‌شود، روش‌های زندگی عوض می‌شود؛ اما پایه‌های اصلی زندگی بشر و جبهه‌بندی‌های اصلی بشر، تغییری پیدا نمی‌کند.»^۲

۱. بیانات در دیدار جمعی از پاسداران، ۱۳۷۴/۱۰/۵.
۲. بیانات در دیدار جوانان در مصلاهی تهران، ۱۳۷۹/۲/۱.

با چنین زمینه‌ای، آگاهی از تاریخ در واقع اطلاع از سرنوشت عمومی ملت‌ها است: «نگاه به تاریخ باید ما را از سرنوشت عمومی ملت‌ها و آحاد بشری آگاه کند؛ درس است، راه را نشان می‌دهد. این سرنوشت ملت‌هاست. سرگذشت تاریخ عمومی ملت‌هاست.»^۱

۲. درک شرایط و فهم وظایف

عبرت‌ها و درس‌های تاریخی صحنه تحولات را پیش روی انسان به صورت روشن نمایان کرده و وظایف را مشخص می‌سازد: «من، یک وقت درباره عبرت‌های ماجرای امام حسین علیه السلام صحبت‌هایی کردم و گفتم که ما از این حادثه، غیر از درس‌هایی که می‌آموزیم؛ عبرت‌هایی نیز می‌گیریم. «درس‌ها» به ما می‌گویند که چه باید بکنیم؛ ولی «عبرت‌ها» به ما می‌گویند که چه حادثه‌ای اتفاق افتاده و چه واقعه‌ای ممکن است اتفاق بیفتد.»^۲

نگاه عبرت‌گیرانه به تاریخ ناظر به آینده بوده و برای درک شرایط و وظایف امروز ما ضروری است. از این منظر است که رهبر انقلاب، تاریخ را «شرح حال ما، در صحنه‌ای دیگر» معرفی می‌کنند: «در تاریخ چیزی هست که اگر بخواهیم از آن عبرت بگیریم، باید دغدغه داشته باشیم. این دغدغه، مربوط به آینده است... تاریخ را با قصه اشتباه نکنیم. تاریخ یعنی شرح حال ما، در صحنه‌ای دیگر... تاریخ یعنی من و شما؛ یعنی همین‌هایی که امروز این‌جا هستیم. پس، اگر ما شرح تاریخ را می‌گوییم، هر کدام‌مان باید نگاه کنیم و ببینیم در کدام قسمتِ داستان قرار گرفته‌ایم. بعد ببینیم کسی که مثل

۱. بیانات در دیدار دانش‌آموزان و دانشجویان بسیجی، ۱۳۸۶/۸/۹.

۲. بیانات در دیدار جمعی از پاسداران، ۱۳۷۴/۱۰/۵.

ما در این قسمت قرار گرفته بود، آن روز چگونه عمل کرد که ضربه خورد؟ مواظب باشیم آن طور عمل نکنیم.»^۱

۳. هموارسازی راه آینده

با شناخت تاریخ است که می‌توان «امروز» را به‌درستی فهم کرد و راه «آینده» را هموار نمود: «می‌خواهیم از راه شناختن تاریخ خود، گذشته خود و برجستگان این تاریخ، خود را درست بشناسیم؛ امروزمان را درست بفهمیم و راه فردا مان را تشخیص بدهیم و باز کنیم... ما به گذشته که نگاه می‌کنیم، با این چشم نگاه می‌کنیم. گذشته برای ما یک وسیله و آئینه‌ای است؛ مایه عبرتی است تا راه آینده‌مان را هموار کنیم.»^۲

۱. بیانات در دیدار فرماندهان لشکر ۲۷ محمد رسول‌الله ﷺ، ۱۳۷۵/۲/۲۰

۲. بیانات در دیدار مردم لار، ۱۳۸۷/۲/۱۹.

خطر تضعیف حافظه تاریخی

علاوه بر اهمیت ذاتی توجه به تاریخ و نگاه عبرت‌آموزانه به آن، آفات و خطرات مهمی از ناحیه کم‌توجهی به تاریخ و آگاهی نداشتن از حقایق تاریخی ایجاد می‌گردد. یکی از مهم‌ترین این خطرات «تضعیف حافظه تاریخی ملت» و در نتیجه به اشتباه افتادن در شناخت وضعیت فعلی و آینده است: «حوادث نباید کهنه بشود؛ حافظه تاریخی یک ملت نباید ضعیف بشود. اگر جوان‌های ما در سرتاسر کشور این حوادث را ندانند، تحلیل نکنند، عمق‌یابی نکنند، در شناخت کشورشان و در شناخت آینده دچار اشتباه خواهند شد. جوان‌ها باید این حوادث را درست بشناسند و بدانند که چه شد، چه اتفاق افتاد، چه کسی بود؛ این‌ها را باید جوان‌ها بفهمند.»^۱

برنامه و عملکرد جریان باطل در عالم برای تحریف حقایق تاریخی نیز بر اهمیت موضوع می‌افزاید. یکی از حربه‌های قدرت‌های مستکبر و استعمارگر قطع رابطه‌ی ملت‌ها با تاریخ‌شان و «انهدام هویت

۱. بیانات در دیدار اقشار مختلف مردم، ۱۳۹۴/۶/۱۸

تاریخی» آنها است. ماجرای فلسطین یکی از نمونه‌های این توطئه است:

«آن کسانی که در دوره‌ای از تاریخ قبل از زمان ما سعی کردند ملت‌ها را تصرف کنند و سرنوشت آن‌ها را به‌دست گیرند، یکی از کارهایشان قطع رابطه این ملت‌ها با گذشته‌یشان بود... همین امروز شما نگاه کنید، ببینید سعی بر این است که چیزی به نام ملت فلسطین، به کلی به فراموشی سپرده شود؛ کانه هیچ سرزمینی به نام فلسطین و هیچ ملتی که مالک این سرزمین باشد، وجود نداشته است... عدم توجه به ذخایر تاریخ و سرگذشت زندگی - که تاریخ عبارت از مجموعه‌ای از حوادث است - این نتایج را دارد.»^۱

مستکبرین و عوامل‌شان از راه‌های گوناگونی به دستکاری در واقعیات تاریخی به قصد بزک کردن چهره ظالمان و جنایتکاران پرداخته و ابائی از «تحریف تاریخ» برای فریب و اغواگری نیز ندارند. بر این اساس است که آیت‌الله خامنه‌ای مدظله‌العالی آگاهی جوانان از تاریخ را برای جلوگیری از این توطئه ضروری می‌داند:

«من به جوانان عرض می‌کنم، با تاریخ گذشته نزدیک کشورتان آشنا شوید؛ چون یکی از راه‌های فریب و اغواگری، تحریف تاریخ است که امروز متأسفانه این کار به‌وفور صورت می‌گیرد.»^۲

۱. بیانات در دیدار جمعی از فرماندهان سپاه، ۱۳۷۸/۶/۲۴.

۲. بیانات در دیدار مردم کاشان، ۱۳۸۰/۸/۲۰.

یکی از چیزهایی که بنده نگران آن هستم، این است که این نسل جوان بالنده‌ی ما که هم آگاه و با بصیرت است، هم دارای انگیزه است، آماده به کار است، وسط میدان است، انقلابی است، به تدریج این حوادث مهم را، این عبرت‌های بزرگ دوران معاصر را از یاد ببرد.

رهبر معظم انقلاب

۱۳۹۴/۰۶/۱۸

کتابخانه‌ی تشکر

که به دنبال ارتباط بیشتر
محبان سیدالشهدا (ع) است...
قرار نیست مشعر تولید کند.
قرار است مشعر آینه تولیدات
و فعالیت‌های شما باشد.
اینجا، جای آرام هیأت شماس
که باید در شماره‌های بعد پرش کنید...

۰۲۵ ۳۲۹۲ ۸۹ ۵۱
۳ ۰۰۰۲ ۱۵۴۲
www.1542.org
info@1542.org

جامعه ایمان مشعر،
محفلی است برای گردآمدن
هیأت‌های کشور.
مشعر چیزی جز اجتماع هیأت‌ها نیست،
جامعه‌ای فراتر از مرزهای نژادی و
تقسیمات جغرافیایی و سیاسی.
اجتماعی ایمانی و توحیدی است